

Globális migrációs folyamatok és Magyarország - Kihívások és válaszok

Az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont és az MTA TK Kisebbségkutató Intézet közös konferenciája a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából, 2015. november 16-17-én.
Budapest

Közelítési és eltávolítási technikák – kultúrák, ha találkoznak

Bodó Julianna

Sapientia EMTE

KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja

Előadásom témája

- a székelyföldi munkamigráció az elmúlt 25 évben
- a migráció folyamatában a fenti időszakban bekövetkezett trendszerű változások
- a kultúrák találkozásában az eltávolítási és a közeledési gyakorlatok, eljárások működtetése

Kutatások a székelyföldről külföldre irányuló munkamigráció témájában

- KAM 1994-1995 A székelyföldi vendégmunka hatása a kibocsátó közegre
- KPI/1 2005-2006 Mobilitás és életforma. A külföldi munkavállalás hatása az életvezetésre, az identitásmodellekre a székelyföldi térségben
- KPI/2 2006-2007 Munkavállalás: itthon vagy külföldön? Székelyföldi fiatalok vendégmunka-gyakorlata
- KPI/3 2009 A tér kapcsolatok, rituálék és értékek szerinti felosztása a transznacionális migrációs folyamatokban
- MTA HTMTÖP 2010-2011 A nők szerepe a székelyföldi munkamigráció folyamatában
- MTA HTMTÖP 2011-2012 Változó életvezetési tendenciák a székelyföldi munkamigráció közegében. Az értékvilág és a fogyasztás új dimenziói
- MTA HTMTÖP 2012-2013 Munkamigráció és fejlődés

A székelyföldi munkamigráció két fontos vonása

- az otthontól távol történő munkavállalás jelensége kulturális mintaként működik – a jelenlegi helyzet nem előzmények nélküli a térségben
- a rendszerváltás utáni munkamigráció folyamatában megmutatkozó trendszerű változás a migráció transznacionalizálódását mutatja

A legfontosabb trendek

➤ az 1990-es évek:

- elsősorban az otthoni világ megerősödése
- az idegen világtól elhatárolódó viselkedés és mentalitás működtetése

➤ a 2000-es évek:

- a két világ (otthon és külföld) határvonalainak elmosódása
- a közeledés/közelítés viselkedésbeli és mentális technikái
- a kettősség trendjeinek megjelenése:
 - az egyszerre több (két) fizikai/társadalmi/kulturális térhez kapcsolódás
 - a transznacionális migráció ismérveinek megjelenése

Elhatárolódás a másik (idegen) világtól, a határvonalak megerősítése

- erőteljes mi-ők, saját világ-idegen világ distinkciók
- aszimmetrikus viszony:
 - fejletlen régió – fejlett régió
 - kiszolgáltatottság
- az idegenben töltött idő: az életút zárójelbe tett szakasza
- **a találkozási felületek minimalizálása:**
 - *időbeli elzárkózás*: az idegenben töltött idő szinte kizárólagosan munkaidő
 - az otthoni életforma követésének kísérlete
 - *térbeli elzárkózás*: a munkavégzés tere, otthoniak társasága
 - az idegenekkel való találkozás legszükségesebbekre szorítása
- az identitást (etnikai identitás megkérdőjelezése, „románózás” Magyarországon) ért támadások hárítása, védekezés, magyarázás

Közeledés, a két világ határvonalainak meggyengülése

- gyengül a saját-idegen distinkció
- a migráns egyszerre tartozhat két vagy több helyhez (az egyetlen helyhez tartozás kizárólagossága gyengül)
 - az országhatárok átjárhatósága (politikai határ)
 - az utazási feltételek könnyebbé válnak (anyagi feltételek, utazási szabályozások)
 - kommunikáció, kapcsolattartás leegyszerűsödése
 - külföldi munkavállalás feltételeinek javulása (a feketemunka kiszürkülése, kifehéredése)

Közeledés, a két világ határvonalainak meggyengülése

- a találkozási felületek szélesednek:
 - *térbeli nyitás*: a külföldi tartózkodás már nem csak a munka terepe (szórakozás, kikapcsolódás, utazás, tanulás, a másik világ megismerésének igénye)
 - *időbeli nyitás*: munkaidő mellett szabadidő, tanulásra szánt idő
- az identitást kevesebb támadás éri (már nem Magyarország az első számú célország)

Az eltávolítás és a közelítés néhány technikája (migránsnarratívák elemzése)

- *elutasítás – megengedés – elfogadás* mentén
- **összehasonlítás** – mi és ők, az otthoni és az idegen világ:
 - a munkához való viszony
 - emberi kapcsolatok működtetése
 - az egymáshoz való viszony
 - a „másikhoz” való viszony
- **ellentétezés**
 - lefokozás
 - az aszimmetria átfordítása
- **felülkerekedés**
 - kis hős-narratívák a nagy történeten belül - az aszimmetria narratív megfordítása kiszolgáltatott helyzetben (Háry János-történetek)
- **védekezés**
 - az identitást (etnikai identitás megkérdőjelezése, „románózás”) ért támadások háritása

Az eltávolítás és a közelítés néhány technikája (migránsnarratívák elemzése)

➤ **megengedés**

- a narratívaépítés folyamán az összehasonlításokban a két világ elemei közti különbségek reflexív megközelítése
- a különbségek mérlegelése, a másságok részleges elfogadása

➤ **elfogadás**

- a pozitív tapasztalatok elfogadása
- követésre, átvételre alkalmas jelenségek az idegen világban

Eltávolítás – közeledés

- **Határvonalak megerősítése, eltávolítás**
 - lekerekített történetmondás – a megélt valóság eltávolítása, zárójelbe tett életszakasz
- **Határvonalak lebontása, közeledés**
 - reflexív mesélés, lineáris szerkezetű narratíva: a megélt valóság beépítési kísérlete az élettörténetbe

Összefoglaló gondolatok

- a rendszerváltás utáni székelyföldi munkamigráció folyamatában olyan trendszerű változások figyelhetők meg, amelyek a kultúrák találkozásának eseményeit az elhatárolódás, határmegvonás és a határok lebontása, a közeledés által is leírhatóvá teszik
- az eltávolításnak és a közeledésnek a történetmondásban, és a történetmondás által kirajzolódó eljárásai figyelhetők meg
- hipotézis a további kutatásokhoz: a migránsnarratívák felépítési technikáiból következtetni lehet az eltávolítás és a közeledés magatartásformáira

Köszönöm a figyelmet!

Bodó Julianna

bodojulianna@yahoo.com